

Za šolarje je novinarstvo le zabavna igra

Mojca Kadivnik, OŠ Drska, univ. dipl. novinarka, mentorica novinarskega krožka

V prispevku bom predstavila, kako učenci v interesni dejavnosti igrivo spoznavajo vse novinarske zvrsti in delo v medijih ter se igrajo prave novinarje v pravem uredništvu. Ob tem razvijajo komunikacijske spretnosti, računalniške veščine in ustvarjalnost. Med letom učenci objavljajo prispevke na spletni strani šole in v šolski rubriki lokalnega časopisa, na koncu šolskega leta pa izdajo šolsko glasilo, se prelevijo v tržnike, za časopis pripravijo oglaševalsko akcijo in skrbijo za čim boljšo prodajo.

Šolska glasila Iskrice iz preteklih let

Novinarski krožki delujejo verjetno dandanes na vsaki osnovni šoli, še pred 100 leti pa je bilo povsem drugače. Prvi začetki slovenskih šolskih listov so se začeli v 20. letih 19. stoletja, razcveteli pa so se po marčni revoluciji sredi 19. stoletja, za kar ima največ zaslug celovski profesor Anton Janežič. Vendar pa na vseh šolah niso imeli tako svobodomiselnih mentorjev, v enem izmed disciplinskih pravil je tudi pisalo, da učenci ne smejo razmišljati s svojo glavo in »pošiljati v javnost duševnih proizvodov brez privolitve učiteljskega zbora«, kot piše v *Našem čas-opisu*, delovnem zvezku za izbirni predmet šolsko novinarstvo za 7., 8. in 9. razred osnovne šole (Mohor 1999, 8). Osnovnošolci so takšna disciplinska merila spoštovali, srednješolci pa so si že upali objavljati v skrivnih društvih. Osnovnošolska novinarska ledina se je tako začela orati z dopisniškimi kotički v mladinskih revijah, kot so *Zvonček*, *Angelček*, *Novi rod*, *Vrtec*, *Naš rod*, kamor so učenci pošiljali svoje risbe, fotografije, vesti in literarne prispevke. Šele v šolskem letu 1958/59 so se iz literarnih listov začela razvijati prva osnovnošolska glasila, danes pa verjetno

ni šole, kjer ne bi imeli novinarskega krožka. OŠ Drska je najmlajša šola v Novem mestu, ki deluje od septembra 2002, zato zgodovina interesne dejavnosti še ni dolga. Krožek deluje od samega začetka, sama pa ga vodim 12. leto.

Ker sem po poklicu novinarka, bi to moralo biti nekaj samo po sebi pričakovanega, celo enostavnega, a pogosto ni tako. Pristopi, ki so eno leto delovali, so se včasih naslednje leto izkazali za popolnoma neuporabne. Eno leto so učenci zelo samoiniciativni, drugo leto potrebujejo veliko spodbud. Tako se z učenci učim vedno znova, iščem njihova zanimanja, jih spodbujam, kjer so še negotovi, in jih podpiram pri njihovih prvih novinarskih korakih. Krožek obiskujejo učenci od 3. razreda dalje, letos so najstarejši učenci iz 7. razreda, kar seveda pomeni veliko diferenciacije in individualizacije. Nekaj učencev obiskuje krožek več let zapored, zato so bolj samostojni, pomagajo pa lahko tudi drugim, ki izkušenj z računalniki in pisanjem novinarskih prispevkov še nimajo.

Na začetku vsakega novega šolskega leta učenci predstavijo svoje razloge za prijavo na interesno dejavnost in izrazijo svoje želje. Septembra 2018 so učenci zapisali, da so se na novinarski krožek vpisali, »zaradi intervjujev, ker tega še nikoli nisem naredila«, »želela sem delati ankete«, »všeč mi je novinarsko delo, anketiranje in tipkanje«, »zanimivo mi je sodelovati pri nastajanju šolskega glasila«, »bila sem že lani in smo vedno nekaj tipkali, intervjujali, anketirali, to mi je všeč«, »ker rada pišem o dogodkih«, »rada bi pisala zgodbe o sošolcih«.

Trudim se, da je krožek zanimiv, obenem pa pri učencih razvija delavnost (vsakič napišejo vsaj en kratek prispevek), samoiniciativnost (predlagajo teme za prispevke, se javljajo za naloge), pogum in samozavest (da zapustijo učilnico in gredo tudi sami »na teren«), samostojnost (pri zapisovanju na računalnik, shranjevanju v datoteki, iskanju nedokončanih prispevkov v mapi ...), ustvarjalnost (pri

postavljanju vprašanj, pisanju), natančnost (preverijo dejstva, pišejo preverjene informacije) in doslednost (upoštevanje dogovorjenih pravil glede pisanja in shranjevanja prispevkov, značilnosti novinarskih zvrsti). Vse to samo zato, ker so radovedni, imajo radi slovenski jezik in veselje do zapisovanja šolskih novic. V prvih mesecih učenci pričnejo z zapisovanjem dogodkov iz razreda, vsakič pa del ure namenimo spodbujanju ustvarjalnosti ali učenju novinarskih zvrsti. Prvo ocenjevalno obdobje je namenjeno učenju in pridobivanju prvih izkušenj, v drugem ocenjevalnem obdobju pa imajo veliko možnosti za novinarsko delo – zapisujejo dogodke iz razreda, delajo ankete, intervjuvajo goste šole, pišejo ocene knjig in filmov in pomagajo pri urejanju šolskega glasila, ki izide v juniju. Delo je heterogeno, saj imajo učenci po krajšem uvodu možnost izbire, kaj bodo delali. Vedno imajo ponujenih več možnosti, med katerimi izberejo (glede na prisotnost na dogodku, preteklo nedokončano delo, interese). Glede na znanje in spretnosti nekateri napišejo več prispevkov, drugi le enega. Vsako leto obiščemo tudi eno izmed lokalnih/nacionalnih uredništev ali v goste povabimo novinarja. Ti obiski so prvovrstna izkušnja, učenci postavljajo številna vprašanja, izvedo in vidijo veliko zanimivosti.

Igrivo v svet novinarstva

Učenci pri interesni dejavnosti spoznajo vse stalne oblike novinarskega sporočanja, tako informativne kot interpretativne zvrsti.

V informativni zvrsti izstopajo podatki. Informativne zvrsti so (povzeto po Mohor 1999, 43–59):

- *vest*, ki je bila včasih kraljica novinarstva, danes pa je rezervirana bolj za radio, časopisi pa pogosteje pripovedujejo zgodbe ali objavljajo foto vesti,
- *poročilo*, ki bralca prestavi v dogodek in ima pogosto dodano fotografijo,
- *reportaža*, ki slikovito predstavlja dramatično ali atraktivno dogajanje, zanjo pa je potreben literarni talent,
- *anketa*, ki zastavlja eno kratko, jedrnat in razumljivo vprašanje več ljudem,

- *izjava*, ki je primerna, kadar bi radi bralcem posredovali odgovor na kakšno pomembno temo/vprašanje/dilemo,
- *intervju*, ki je lahko tematski ali osebnostni, je objava pogovora novinarja z zanimivo osebo, lahko pa je zapisan v obliki vprašanj in odgovorov ali pa v obliki zgodbe s citiranjem najpomembnejših misli.

V interpretativni zvrsti izstopajo argumenti, mnenja in ocene. Znotraj zvrsti poznamo (povzeto po Mohor 1999, 60–74):

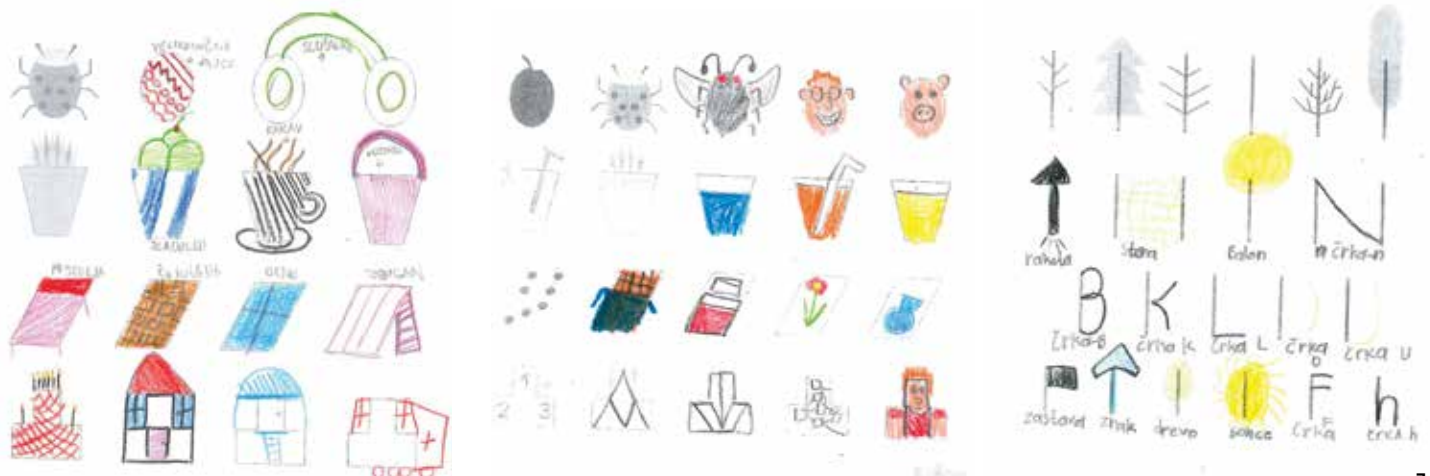
- *komentar*, ki je zahteven žanr, ki hoče vplivati na javno mnenje,
- *uvodnik*, ki je moralistični glas uredništva, pogosto pa prijazen klepet urednikov s svojim bralstvom,
- *članek*, ki je izčrpno poročilo, ki osvetljuje tematiko iz različnih strani,
- *ocena ali kritika*, ki pogosto obravnava knjige, filme, koncerte, gledališke predstave,
- *kolumna*, ki je ugleden žanr, kjer je pomembnejše, kdo piše, kot kaj piše,
- *pismo*, ki je literarni, publicistični in novinarski žanr.

V našem šolskem glasilu učenci objavljajo predvsem prispevke informativne zvrsti, manj pa (predvsem zaradi zahtevnosti) prispevke interpretativne zvrsti – napišejo le uvodnik, kakšen članek in oceno filma ali knjige. Najraje delajo ankete in intervjuje, najpogosteje pa pišejo vesti oz. poročila iz dni dejavnosti iz svojega razreda. Učenci novinarske izkušnje pridobivajo skozi igro. V nadaljevanju predstavljam najbolj zanimive novinarske igre glede na učne cilje.

NAJDI SVOJO REŠITEV

Cilj: učenci razvijajo likovno ustvarjalnost

Potek igre: učenci dobijo liste, na katerih so narisane osnovne oblike (krog, trikotnik, pravokotnik, črta ...). Oblike dopolnijo tako, da nastanejo različne podobe (iz kroga nastane lahko npr. ura, glava, žival, del cvetlice ...)

ASOCIACIJE

Cilj: učenci razvijajo jezikovno ustvarjalnost, domišljijo

Potek igre: učenci v krogu nizajo (ustno/pisno) svoje asociacije ob dani besedi/besedni zvezi. Igra je podobna viharjenju možganov (primer: poletje, piškoti, nov sošolec, prijatelj ...).

POVEJ MI ZGODBO

Cilj: učenci se naučijo izluščiti ključne informacije o dogodku

Potek igre: učenci pripovedujejo o dogodku iz razreda svojemu sošolcu. Tako se učijo izluščiti bistvo, kar naredi tudi novinar v najkrajših novinarskih zvrsteh – vesti in poročilu. Učenci pogosto ne vedo, kako začeti prispevek oz. kaj napisati o dogodku, ko pa o dogodku nekomu pripovedujejo, lažje napišejo poročilo.

VERIŽNA ZGODBA

Cilj: učenec spozna, kako napišemo vest/poročilo

Potek igre: učenci si podajajo liste in vsakič, ko odgovorijo na vprašanje, list prepognejo in ga podajo naprej. Vprašanja so: kdo, kdaj, kje, kaj, kako/zakaj. Nastane smešna zgodba, učenci pa spoznajo glavna vprašanja, na katera novinar odgovori v vesti/poročilu.

ANKETIRAMO

Cilj: učenec spozna značilnosti zvrsti anketa in se preizkusi v vlogi anketarja

Potek igre: učenci si izberejo anketno vprašanje (Kaj najraje bereš? Kateri je tvoj najljubši šolski predmet?). Dogovorimo se za osnovno obliko anketiranja (ime, razred), način pristopa (vadimo nagovor mimoidočih) in obliko prispevka (naslov = anketno vprašanje, uvod, ime, razred: odgovor v celi povedi; na koncu prispevka ime in priimek novinarja ter razred). Prvo anketno vprašanje izvedejo v razredu, med seboj, za vajo, naslednjič anketirajo svoje sošolce med tednom pri pouku, nato pa se med dejavnostjo odpravijo na teren. Ankete običajno dodajamo novinarskim prispevkom.

INTERVJU S SLAVNO OSEBO

Cilj: učenci spoznajo značilnosti novinarske zvrsti intervju

Potek igre: učenci si v dvojicah izberejo slavno osebo, ki bi jo intervjuvali, nato pa napišejo vprašanja, kot bi intervju zares izvedli (iščejo podatke o osebi, berejo že narejene intervjuje in napišejo 5 vprašanj). Eden izmed učencev je slavna oseba, druga je novinar. Vadita dogovarjanje za intervju in sam intervju, ki ga posnamemo ter nato skupaj analiziramo nastop novinarja ter primernost vprašanj. Predlagamo izboljšave. Ponovno izvedemo vajo.

Ko so učenci pripravljeni, lahko naredijo pravi intervju. Izberejo si sošolca/sošolko, ki se uči igrati na inštrument/zbira kaj posebnega/ima zanimiv

konjiček ..., in izvedejo intervju enako, kot smo vadili. Učenci, ki so pri tem najuspešnejši, dobijo priložnost, da intervjuvajo goste na šoli, vsakič pa poleg izkušenih novinarjev pritegnemo še kakšnega novinca, da ga spodbudimo za delo pri novinarskem krožku. Najtežji del intervjuja je tipkanje/pisanje, zato intervjuje običajno posnamemo z diktafonom, učenci pa ga nato počasi pretipkajo. Za učence, ki septembra niso znali pravilno prižgati in ugasniti računalnika, shraniti prispevka v aktualno mapo in napisati krajšega poročila, je tipkanje dolgega intervjuja velik izziv, ki pa si ga ne pustijo vzeti (da bi jim kdo pomagal). Tudi poslušanje intervjuja in počasno pisanje imata svoj čar.

AVDICIJA

Cilj: učenci ugotovijo, da lahko marsikatero govorno napako odpravijo z logopedskimi vajami, napako zaradi stresa pa tudi z ogrevanjem govornega aparata; tako izberemo tudi učence, ki berejo sporočila po šolskem radiju, ter vadimo za »radijski časopis«

Potek igre: učenci dobijo besedilo govorne vaje in ga skušajo prebrati čim bolj slovnično ustrezno, s poudarki, razločno. Besedilo je zapleteno, z vajami pa postanejo vedno boljši. Všeč jim je poslušanje svojega glasu, tako slišijo pomanjkljivosti (pogosto berejo prehitro, nerazločno) in vedo, kaj morajo vaditi, da bodo izboljšali svoj govorni nastop.

TELEVIZIJSKA ODDAJA

Cilj: učenci povežejo znanje vseh novinarskih zvrsti in pripravijo televizijsko oddajo

Potek igre: učenci napišejo različne prispevke o dogodkih iz šole, nato pa jih preberejo v kamero. Pripravimo »studio« z voditeljem in novinarji. Ko je oddaja posneta, si poročila ogledamo in analiziramo govorni nastop voditelja, novinarjev in (ustreznost) novinarskih prispevkov.

Pravi novinarji

Kot so pravi časopisi del novinarskega podjetja, je tudi novinarski krožek priložnost, da učenci spoznajo različne novinarske službe:

- večina časa so novinarji in pomočniki urednice, torej člani novinarskega tima oz. uredniškega odbora (pišejo prispevke, ki jih sproti objavimo na spletni strani šole, pošiljamo v objavo v šolsko rubriko lokalnega časopisa oz. shranimo za objavo v *Iskriceh*; sodelujejo v vseh delih priprave glasila, razen v računalniški postavitvi, tako tudi izberejo fotografije in predlagajo postavitev prispevka na stran),
- občasno pa tudi tajniki uredništva (pretipkajo literarne prispevke sošolcev, pomagajo sošolcem urediti njihov prispevek) in
- tržniki glasila (po oddaji glasila v tiskarno učenci poskrbijo še za oglaševalsko akcijo, pripravijo plakate in šolski radijski oglas).

V prvih letih mojega mentorstva mladim novinarjem so učenci pregledali dotedanje *Iskrice* in raziskali časopise drugih šol, nato pa smo skupaj pripravili koncept glasila, in sicer:

- glasilo obsega 60 strani,
- izide na dan valetе,
- ima ustaljeno obliko z rubrikami (npr. zanimivi dogodki iz šole, poročila, dogodki, zanimivosti, fotozgodbe, literarne strani razredne stopnje, literarne strani predmetne stopnje, kotichek 1. razreda, kotichek 9. razreda, angleški kotichek, francoski kotichek, zabavne strani, rezultati tekmovalnj),
- je novinarsko in literarno glasilo.

Iz novinarskega vsakdana učenci spoznajo tudi:

- novinarsko konferenco: vsi novinarji sprašujejo zbrane vire (udeležene učence) o določeni temi (sprejem prvošolcev v šolsko skupnost, uspeh mladih kuharjev na tekmovanju ...), vsi zapisujejo odgovore, nato pa vsi napišejo novinarski prispevek. Najbolj zanimivega objavimo;
- in uredniški sestanek: pred pripravo aktualnega glasila načrtamo smernice/teme aktualne številke (*Iskrice*), zadnja dva meseca pred izidom glasila pa je sestanek krajši uvodni del vsake ure. Tako učenci sproti spremljajo svoje delo, pregled nad opravljenim pa ima tudi mentor.

Ko je v začetku junija glasilo v tiskarni, se učenci posvetijo še oglaševalski akciji in promociji glasila. Zberemo naročila na glasila in učenci komaj čakajo, da iz tiskarne prinesemo glasila, ki jih lahko pred uradnim izidom vidijo samo šolski novinarji. Ko listajo glasilo, ugotavljajo, »da smo

naredili zelo veliko«, »da so prispevki zanimivi«, »da niso objavljeni vsi prispevki, ki so jih napisali«, da »ponekod manjka kakšna črka ali je kaj narobe napisano«. Veliko učencev se na interesno dejavnost vpiše več let zapored, nekateri pa dejavnost obiskujejo samo eno leto, saj se jim zdi novinarstvo prezahtevno in prezapleteno.

Učenci se spoznajo tako s prednostmi kot slabostmi novinarstva. Izkušnja, ki jo pridobijo v letu obiskovanja novinarskega krožka, jim pomaga lažje razumeti ozadje nastajanja novinarskih prispevkov in delovanje uredništva. Ugotovijo, da novinarstvo ni le razburljivo iskanje zanimivih zgodb, potovanje na super kraje, intervjuvanje slavnih oseb ter poročanje o velikih dogodkih, ampak tudi zahtevno iskanje virov informacij, poročanje o manj odmevnih dogodkih, ustvarjalno pisanje, ki hkrati zadosti vsem novinarskim pravilom, in stalno iskanje tem za prispevke. Je delo, ki se resda vidi kot 2-minutni radijski ali TV-prispevek oz. kratek časopisni članek, v njem pa je skrito celodnevno ali večdnevno novinarsko raziskovanje in oblikovanje prispevka. Morda pa obiskovanje novinarskega krožka kljub temu pri komu vzbudi željo, da iz šolskega novinarja postane pravi novinar. Ker je spoznal tako lepše kot težje plati novinarstva, ima veliko možnosti, da se odloči za poklic, ki ga bo z veseljem, dobro in dolgo opravljal.

Literatura:

Mohor Miha, Košir Manca, Stanonik Marija (1999) *Naš čas-opis, delovni zvezek za izbirni predmet šolsko novinarstvo za 7., 8. n 9. razred devetletne osnovne šole*. Ljubljana: Rokus

